

A gazdasági válsággal véget ér Közép-Európában az 1989-ben kezdődött liberális ciklus -

A gazdasági válsággal véget ér Közép-Európában az 1989-ben kezdődött liberális ciklus - állítja Jacques Rupnik, a párizsi Politikatudományi Intézet kutatási vezetője a Le Monde című napilapban kedden megjelent interjújában.

A politikai elemző szerint a közép-európai liberalizmus követői elsősorban azért kénytelenek megkérdőjelezni saját politikájukat, mert egy ideig nem akarták elhinni, hogy őket is eléri a válság. Most pedig továbbra is azt hangoztatják, hogy a válságra adott legjobb válasz, ha a "liberális recept" szerint folytatják a politizálást: elítélik az állam visszatérését a piacok szabályozásában és a protekcionista próbálkozásokat.

A keleti-európai liberálisok "az utolsó hívők" - fogalmaz Rupnik, de ők maguk sem úszhatják meg a válságot; erre példa szerinte a csőd közeli helyzetbe került Magyarország és Lettország. De a külső ok mellett egy belső ok is véget vet a liberalizmusnak a régióban, ez pedig a szociális húrokat pengető populizmus, amely Lengyelországban például a jobboldalon, Szlovákiában viszont a baloldalon jelentkezik.

A kelet-európai országoknak azért lesz nehéz elbúcsúzni a liberalizmustól, mert a diktatúra lebontása után 1989-ben maguk választották ezt az utat - véli az elemző. Emlékeztetett arra, hogy a politikai liberálisok számára a liberalizmus elsősorban a szabadság- és az emberi jogokat jelenti, a gazdasági liberálisok számára pedig a piac mindenhatóságába vetett hitet - szemben az előző rezsim tervgazdálkodásával. Külön hangsúlyozta: Kelet-Európában - ahol a jelző nélküli liberalizmus nevében sokkterápiát alkalmaztak - nem is értik meg, hogy Franciaországban a liberalizmusnak negatív kicsengése van.

Rupnik szerint a "liberális radikalizmus" választása nem egyszerűen egy ideológiai irányvonal volt, hanem a kelet-európaiak jól felismert érdeke: azok az országok, amelyek gyors liberális reformokba kezdtek, tíz év alatt a nyugat-európai országok növekedési arányának dupláját vagy tripláját érték el. Éltek "komparatív előnyeikkel", az alacsony adókkal és fizetésekkel, a rugalmassággal. De mivel tőke nélkül kellett kapitalizmust csinálniuk, külföldről voltak azt kénytelenek bevonni, kiszolgáltatva teljes gazdaságukat a nyugati befektetőknek és a nemzetközi piacnak. A válság alatt azonban ezekből a korábbi előnyökből hátrány lett - mutatott rá a francia politológus.

Rupnik elsősorban a balti és a közép-európai országokat tekinti liberálisoknak, a Balkán és a volt Szovjetunió egykori tagállamai más utat választottak. Véleménye szerint a legradikálisabb liberálisnak jelenleg Lengyelország és Csehország tekinthető. Hozzájuk tartozott egy ideig Magyarország is, de az elmúlt években már kevésbé volt liberális.

Az átmenet igaz sikertörténetét azonban két teljesen ellentétes modell alapján Szlovénia és Észtország produkálta. Ez utóbbi állam volt a kelet-európaiak közül a legliberálisabb, s ezzel a befektetők legkedveltebb országaként "Európa Hongkongjává" vált. Szlovénia viszont már az előző rendszerben elindította a reformokat, így nem volt szüksége sokkterápiára. Kevertebb berendezkedésű országot hozott létre erős állami szektorral és fokozatos privatizációval, azaz a tőke lassú beengedésével. Az eurózónába mégis ő lépett be elsőként, és a térségben Szlovéniában a legmagasabb az egy főre jutó GDP - érvelt az elemző.